

+ Advanced Search

Boy

Girl

Punjabi meaning and birth start details of Diksha

Name : Diksha

Meaning : Initiation . It is a given Indian Punjabi FEMALE name

Punjabi Script : ਦੀਕਸ਼ਾ

Diksha janam kundali (Horoscope) details

Rashi :

Zodiac Sign :

Nakshatra : Purvabhadra

BirthStar : Jupiter

Length of name : 6 letters

Similar baby Names like this

Jupiter(Purvabhadra) Birth Star Names

[Punjabi baby names start with D](#) [Punjabi baby names start with Di](#) [Punjabi baby names start with Dik](#)
[Hindi baby names start with D](#) [Hindi baby names start with Di](#) [Hindi baby names start with Dik](#)
[Telugu baby names start with D](#) [Telugu baby names start with Di](#) [Telugu baby names start with Dik](#)
[Tamil baby names start with D](#) [Tamil baby names start with Di](#) [Tamil baby names start with Dik](#)
[Kannada baby names start with D](#) [Kannada baby names start with Di](#) [Kannada baby names start with Dik](#)
[Bengali baby names start with D](#) [Bengali baby names start with Di](#) [Bengali baby names start with Dik](#)
[Marathi baby names start with D](#) [Marathi baby names start with Di](#) [Marathi baby names start with Dik](#)
[Gujarathi baby names start with D](#) [Gujarathi baby names start with Di](#) [Gujarathi baby names start with Dik](#)
[Punjabi baby names start with D](#) [Punjabi baby names start with Di](#) [Punjabi baby names start with Dik](#)
[Malayalam baby names start with D](#) [Malayalam baby names start with Di](#) [Malayalam baby names start with Dik](#)

initiation - meaning in Punjabi

Pronunciation

IPA: ɪnɪʃieɪʃən Punjabi: ਇਨਿਸ਼ੀਏਸ਼ਨ / ਇਨਿਸ਼ੀਐਸ਼ਨ

Meanings of initiation in Punjabi

[Hide Transliteration]

noun

- ਛਕਣ [chakana]
- ਦੀਖਿਆ (ੴ) [dikhi'ā]

Inflected forms

initiations (noun plural)

Rhyming Words for "initiation"

Rhymes for initiation

Definitions and Meaning of initiation in English

noun

- an act that sets in motion some course of events
- the act of starting something for the first time; introducing something new

Example

- the foundation of a new scientific society

- wisdom as evidenced by the possession of knowledge

Example

- his dullness was due to lack of initiation

- a formal entry into an organization or position or office

Examples

- he was ordered to report for induction into the army

- he gave a speech as part of his installation into the hall of fame

SHABDKOSH Apps

English Punjabi Dictionary for Android

English Punjabi Dictionary for iOS

Sponsored Links

Follow us on Facebook

Likes: 122K

Recent Search History

- ਦੀਖਿਆ
- initiation
- ਛਕਣ
- initiate
- ਸਮਾਉਣਾ
- ਘਰ
- ਸੁਰੀਆਂ
- crimson
- gospel
- ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ
- ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਦਾ

[See and manage history](#)

Synonyms of initiation

induction, initiation, trigger, creation, foundation, founding, innovation, instauration, institution, introduction, origination, knowledgeability, knowledgeableness, installation

Antonyms of initiation

No matches.

English to punjabi Dictionary: initiation

Meaning and definitions of initiation, translation in punjabi language for initiation with similar and opposite words. Also find spoken pronunciation of initiation in punjabi and in English language.

Tags for the entry "initiation"

What initiation means in punjabi, initiation meaning in punjabi, initiation definition, examples and pronunciation of initiation in punjabi language.

Also see: [initiation in Hindi](#)

[Back to top](#)

ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ

ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ (ਹਿੰਦੀ, ਤੱਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ **Bhāratāmbā** ਭਾਰਤਮਾਤਾ ; ਅੰਬਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਮਾਂ', ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ **ਮਦਰ ਇੰਡੀਆ** ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਇਕ ਮਾਂ ਦੇਵੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰੂਪ ਹੈ।^[1] ਉਸ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਔਰਤ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਗਵਾ ਸਾੜੀ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਝੰਡਾ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸ਼ੇਰ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ।^[2]

ਕੰਨਿਆਕੁਮਾਰੀ (ਭਾਰਤ) ਵਿਖੇ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦਾ ਬੁੱਤ

ਵਿਸ਼ਾ ਸੂਚੀ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਰਥ

ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਰਿਪੇਖ

ਮਹੱਤਵ

ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਮੰਦਰ

ਵਾਰਾਨਸੀ ਵਿਖੇ

ਹਰਿਦੁਆਰ ਵਿਖੇ

ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿਖੇ

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿਖੇ

ਹਵਾਲੇ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਰਥ

ਭਾਰਤ ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ 19 ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ ਹੈ, ਖਾਸਕਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ 1857 ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੇ ਕਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਸੰਕਲਪ ਵਜੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਮੂਰਤ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਂਕਿਮਚੰਦਰ ਚੈਟਰਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ *ਆਨੰਦ ਮਠ* ਵਿੱਚ 1882 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਸੀ।^[3] ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੁਰਾਣੀ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਣਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਾਤਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਸਾਹਿਤ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਮਾਇਣ ਅਤੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਮੰਨਦਿਆਂ ਕਈ ਵਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਾਮ ਨੇ ਲਕਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਾਨੀ "ਜਨਮ ਭੂਮੀਸ਼ਾ ਸ੍ਰਗਦਾਪੀ ਗਰਿਆਸੀ"। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲ ਕੇ ਬਾਨਕਿਮਚੰਦਰ ਚੈਟਰਜੀ ਨੇ ਹੋਰ ਸਧਾਰਣ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਕ ਘਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਈਸਾਈ, ਸਿੱਖ, ਜੈਨ, ਬੋਧੀ, ਪਾਰਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕਜੁਟ ਮੋਰਚੇ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ ਦੇ ਇਕ ਸਮਝੇ ਚਿੱਤਰ ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਦੇਵੀ ਬਣ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ *ਵਿਨਾਇਕ ਸਾਵਰਕਰ* ਦੁਆਰਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਭਟਕਣਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਹੀ ਬਣਾ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਸਲ ਅਕਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਈ ਵਿਵਾਦ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੱਟੜਵਾਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੇਵੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਰਮਾਂ ਲਈ ਈਸਾਈ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕਪਾਸਵਾਦੀ ਸਨ।

ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਬੰਗਾਲੀ ਮੂਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਵੇਦਾਂ, ਪੁਰਾਣਾਂ, ਗੀਤਾ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਮੂਲ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਨਾਇਕ ਸਾਵਰਕਰ ਅਤੇ ਓਰੋਬਿੰਦੋ ਘੋਸ਼ ਦੀਆਂ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸਫਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ, ਸੈਨਾ ਅਤੇ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਢਾਂਚੇ ਉੱਤੇ ਥੋਪਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਰਬਿੰਦਰਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਅਤੇ ਬੀ ਆਰ ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੇ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਦਲ ਲਿਆ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਧਰਤੀ ਜੋ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਅਟੱਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। 20 ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਤਕ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਅਖੰਡ ਭਾਰਤ (ਸੰਯੁਕਤ ਭਾਰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼, ਨੇਪਾਲ, ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਸਮੇਤ ਸੰਯੁਕਤ ਭਾਰਤ) ਦੀ ਇਕ ਨਵੀਂ ਨਵੀਂ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋਇਆ।) ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਕਦਮ ਨੂੰ ਆਰਐਸਐਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਕਦਮ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਅਜੇ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸ ਦੇ ਗੈਰ-ਸਧਾਰਣ ਹੋਣ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਕਾਰਨ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਅਧਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦਾ ਚਿੱਤਰਣ ਇਸ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਲਈ ਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂ ਦੇਵੀ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਉਸ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜੋ 2000 ਬੀਸੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਜੋ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੌਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਨਵੀਂ ਹੈ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਰਤੀ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਕਸੀਕੋ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ, ਚੀਨ, ਰੂਸ ਵਰਗੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਂ ਭੂਮੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸੰਕਲਪ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਹੁਣ ਜਨਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ, ਨਾ ਕਿ ਧਰਮ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਅਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮੁਢਲਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਤਾਮਿਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਜੈ ਦੇ 1909 ਦੇ ਅੰਕ ਦਾ ਕਵਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨ ਵੰਸ਼ ਅਤੇ ਵਲੈਤੀ ਚੀਕ " ਵੰਦੇ ਮਾਤਰਮ " ਦੇ ਨਾਲ "ਮਦਰ ਇੰਡੀਆ" (ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ) ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਰਿਪੇਖ

19 ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਭਰਤਮੀ ਦਾ ਅਕਸ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਕਿਰਨ ਚੰਦਰ ਬੈਨਰਜੀ, ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਟਕ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1873 ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੰਗਾਲ ਦੇ 1770 ਦੇ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਆਏ ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਔਰਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਗੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਪੁਜਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਅਤੇ ਬਗਾਵਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਦੀ ਹਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।^[4] ਮਾਨਸੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਇੱਕ ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਰਚਨਾ ਉਨਾਥਿਮਸਾ ਪੁਰਾਣ ਜਾਂ ਭੂਤ ਮੁਖੋਪਾਧਿਆਏ ਦੁਆਰਾ ਨੇਵੀਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1866 ਵਿੱਚ ਗੁਮਨਾਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਈ ਸੀ।^[5] ਬਾਂਕਿਮ ਚੰਦਰ ਚੱਟੋਪਾਧਿਆਏ ਨੇ 1882 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਾਵਲ ਅਨੰਦਮਥ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ " ਵੰਦੇ ਮਾਤਰਮ " ਨਾਮ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ,^[6] ਜੋ ਛੇਤੀ ਹੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉੱਭਰ ਰਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਗੀਤ ਬਣ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਾਜ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਭੂ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਰਵੇਖਣ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕਾਰਟੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਸ਼ਕਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ, ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ। 1920 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੋਰ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਕਸ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਤਿਰੰਗਾ ਝੰਡਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 1930 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ, ਚਿੱਤਰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਮੰਦਰ ਬਨਾਰਸ ਵਿੱਚ 1936 ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਗੁਪਤ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੀ ਕੋਈ ਮੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਦੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੀ ਰਾਹਤ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ

ਬਿਪਿਨ ਚੰਦਰ ਪਾਲ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਆਦਰਸ਼ਕਵਾਦੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਤੱਤ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ ਇੱਕ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਹਿੰਦੂਵਾਦ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਬਨਿੰਦਰਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਨੇ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਚਾਰ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹਿੰਦੂ ਦੇਵੀ ਵਜੋਂ ਭਗਵਾ ਰੰਗ ਦੇ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨ ਕੇ, ਹੱਥ-ਲਿਖਤ, ਚਾਵਲ ਦੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ, ਮਾਲਾ ਅਤੇ ਚਿੱਟੇ ਕੱਪੜੇ ਫੜਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਭਾਰਤਮਾਤਾ ਦਾ ਅਕਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸੀ। ਪੇਂਟਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ, ਭੈਣ ਨਿਵੇਦਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰੀ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾਵਾਦੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤਮਾਤਾ ਹਰੀ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨੀਲੇ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਖੜਾ ਸੀ; ਚਾਰ ਕਮਲਾਂ ਵਾਲੇ ਪੈਰ, ਚਾਰ ਬਾਂਹ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼ਕਤੀ; ਚਿੱਟੇ ਹਾਲੇ ਅਤੇ ਸਹਿਰਦ ਅੱਖਾਂ; ਅਤੇ ਮਾਤ ਭੂਮੀ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ-ਦੀਕਸ਼ਾ-ਅੰਨਾ-ਬਸਤਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ੇ।

ਭਾਰਤੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਕਾਰਕੁਨ ਸੁਬਰਾਮਣੀਆ ਭਾਰਤੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਗੰਗਾ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਜੋਂ ਵੇਖਿਆ। ਉਸਨੇ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਪਰਸ਼ਕਤੀ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ।^[7] ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਗੁਰੂ ਭੈਣ ਨਿਵੇਦਿਤਾ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮਹੱਤਵ

ਕਲਿਆਣੀ ਦੇਵਕੀ ਮੈਨਨ "ਹਰ ਰੋਜ਼ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ: ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਹਿੰਦੂ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ" ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ "ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਲਈ ਡੂੰਘੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਏ ਹਨ" ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਦੇਵੀ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਫਰਜ਼ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ। ਇਸ ਸਾਂਝ ਨੇ ਪੁਰਸ਼ਵਾਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ [ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ] ਨਾਲ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਰੱਬ ਦੀ ਏਕਤਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਲ੍ਹਾ (ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ) ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਰੱਬ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ,^{[8][9][10]} ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੁਸਲਿਮ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਬੰਗਦੇਸ਼ ਦੇ ਖ਼ਾਸਕਰ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ੀ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਾਂਗਮਾਤਾ ("ਮਾਂ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼") ਦੇ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ।^{[11][12][13][14]}

' ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੀ ਜੈ (' ਭਾਰਤ ਲਈ ਜਿੱਤ ') ਦਾ ਮੰਤਵ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਰਤਦਾ ਹੈ।^[15] ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਦੀਆਂ ਕਈ ਦਰਜਨ ਕੌਮੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਇਕਾਈਆਂ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਮੂਲ ਦੀਆਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਆਰਮਡ ਫੋਰਸਿਜ਼^[16] ਆਰਮੀ, ਨੇਵੀ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਦੀ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਦੇ ਮੰਤਵ ਸਵਭੁਆਣਾ ਪਕਸਾ ("ਵਿੰਗਜ਼ ਦ ਦਿ ਮਦਰਲੈਂਡ") ਅਤੇ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆਈ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੰਤਵ ਰਸਤਾ ਸੇਵਕੋਟਮਾ ਜਾਂ " ਰਾਸ਼ਟਰ ਚੇਕਕੋਟਸਮਾ " ("ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਕ") ਹਨ।^[17]

ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਮੰਦਰ

ਵਾਰਾਨਸੀ ਵਿਖੇ

ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਮੰਦਰ ਵਾਰਾਨਸੀ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਦਿਆਪੀਠ ਕੈਂਪਸ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।^[18] ਇਸ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੀ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਹੈ।^[19]

ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਰਾਹਤ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ, ਭਾਰਤਮਾਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਮੰਦਰ, ਵਾਰਾਨਸੀ ਵਿਖੇ ਸੰਗਮਰਮਰ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਗਵਾਨ ਦੇਵੀ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ, ਅਬਨਿੰਦਰਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਦੀ ਪੇਂਟਿੰਗ

ਮੰਦਰ, ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀਆਂ ਸ਼ਿਵ ਪ੍ਰਸਾਦ ਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਦੁਰਗਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਖੱਤਰੀ ਦੇ ਤੋਹਫੇ ਵਜੋਂ, ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ 1936 ਵਿਚ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।^[18] ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮੰਦਰ, ਜਿਹੜਾ ਹਰਿਜਨ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ, ਜਾਤੀਆਂ, ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਕ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ ਮੰਚ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ, ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਏਕਤਾ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਕ ਵਧੀਆ ਰਾਹ ਤੁਰੇਗਾ।"

ਹਰਿਦੁਆਰ ਵਿਖੇ

ਹਰਿਦੁਆਰ ਵਿਚ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਮੰਦਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸਵਾਮੀ ਸਤਿਆਮਿਤ੍ਰਾਨੰਦ ਗਿਰੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੀਆਂ 8 ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ 180 ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ 1983 ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਫਰਸ਼ ਪੌਰਾਣਿਕ ਕਥਾਵਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮੀ ਅਤੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹਨ।^[20]

ਕੋਲਕਾਤਾ ਦੇ ਜਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀਪੀਠ ਵਿਖੇ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ

ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿਖੇ

ਮੰਦਰ ਜੇਸਰ ਰੋਡ 'ਤੇ ਮਾਈਕਲ ਨਗਰ ਵਿਚ, ਸਿਰਫ 2 ਕੋਲਕਾਤਾ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਕਿ.ਮੀ. ਇੱਥੇ, ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ (ਧਰਤੀ ਭੂਮੀ) ਨੂੰ "ਜਗਤਾਰੀਨੀ ਦੁਰਗਾ" ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਉਦਘਾਟਨ 19 ਅਕਤੂਬਰ, 2015 ਨੂੰ (ਉਸ ਸਾਲ ਦੁਰਗਾ ਪੂਜਾ ਦਾ ਮਹਾਸ਼ਾਤੀ ਦਿਵਸ)^[21] ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇਸ਼ਰੀ ਨਾਥ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪਹਿਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਤੀਆ ਸ਼ਕਤੀਪੀਠ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਆਤਮਕ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਮਾਤ ਭੂਮੀ ਦੇ ਭਜਨ, "ਵੰਦੇ ਮਾਤਰਮ" ਦੀ 140 ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਵਜੋਂ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਲਿਆ ਸੀ।

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿਖੇ

ਜੁਲਾਈ 2019 ਵਿੱਚ, ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਮਨੋਹਰ ਲਾਲ ਖੱਟਰ ਨੇ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ-ਜਯ ਜੋਤੀਸਰ ਤੀਰਥ ਨੇੜੇ 5 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੇ ਅਗਲੇ ਮੰਦਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ "ਜੁਨ ਅਖਾੜਾ" ਦੇ "ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਟਰੱਸਟ" ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ।^[22]

ਹਵਾਲੇ

- "History lesson: How 'Bharat Mata' became the code word for a theocratic Hindu state" (<https://scroll.in/article/805247/history-lessons-how-bharat-mata-became-the-code-word-for-a-theocratic-hindu-state>).
- Visualizing space in Banaras: images, maps, and the practice of representation (https://books.google.com/books?id=cMJMNvvpEuYC&pg=PA181&dq=Haridwar+temple+of+Bharat+Mata&hl=en&ei=t_L8TbW9GNDyrQfv4-XiDw&sa=X&oi=book_result&ct=book-preview-link&resnum=1&ved=0CDwQuwUwAA#v=snippet&q=Bharat%20Mata%2C%20contemporary%20picture%22&f=false), Martin Gaenzle, Jörg Gengnagel, illustrated, Otto Harrassowitz Verlag, 2006, ISBN 978-3-447-05187-3
- "Far from being eternal, Bharat Mata is only a little more than 100 years old" (<https://scroll.in/article/805990/far-from-being-eternal-bharat-mata-is-only-a-little-more-than-100-years-old>).

4. "Far from being eternal, Bharat Mata is only a little more than 100 years old" (<https://scroll.in/article/805990/far-from-being-eternal-bharat-mata-is-only-a-little-more-than-100-years-old>).
5. Roche, Elizabeth (17 March 2016). "The origins of Bharat Mata" (<http://www.livemint.com/Politics/ISOX1BWMcgypBUV8mUb8cJ/The-origins-of-Bharat-Mata.html>). *livemint.com*/. Retrieved 22 March 2017.
6. "A Mother's worship: Why some Muslims find it difficult to say 'Bharat Mata ki jai' " (<http://indianexpress.com/article/explained/a-mothers-worship-why-some-muslims-find-it-difficult-to-say-bharat-mata-ki-jai/>).
7. "Archived copy" (<https://web.archive.org/web/20160310070153/http://www.hvk.org/2010/0810/31.html>). Archived from the original (<http://www.hvk.org/2010/0810/31.html>) on 2016-03-10. Retrieved 2016-03-09.
8. What's wrong in saying Bharat Mata Ki Jai: Congress (<https://indianexpress.com/article/india/india-news-india/asaduddin-owaisi-bharat-mata-ki-jai-whats-wrong-in-saying-bharat-mata-ki-jai-congress/>), *Indian Express*.
9. "Patriotism in India: Oh mother: A nationalist slogan sends sectarian sparks" (<https://www.economist.com/news/asia/21696537-nationalist-slogan-sends-sectarian-sparks-oh-mother>). *The Economist*. 9 April 2016. Retrieved 9 April 2016.
10. The Sound of Dog-Whistling: 'Vande Mataram' itself is not communal. (<https://www.dailyo.in/politics/asaduddin-owaisi-sloganeering-in-parliament-vande-mataram-vande-mataram-national-song-bankim-chandra-chatterjee/story/1/31179.html>), DailyO, 2019.
11. Dasgupta, Tapati (1993). *Social Thought of Rabindranath Tagore: A Historical Analysis* (<https://books.google.com/?id=0HrBJJBfutsC&pg=PA88&lpg=PA88&dq=bangamata+rabindranath+tagore#v=onepage&q=bangamata+rabindranath+tagore&f=false>). Abhinav Publications. ISBN 9788170173021.
12. Paranjape, Makarand (2014). *Science, Spirituality and the Modernization of India* (<https://books.google.com/?id=Ey1v6JEmvakC&pg=PA89&lpg=PA89&dq=bangamata+rabindranath+tagore#v=onepage&q=bangamata+rabindranath+tagore&f=false>). Anthem Press. ISBN 9781843317760.
13. "Symbols of Water and Woman on Selected Examples of Modern Bengali Literature in the Context of Mythological Tradition" (<https://web.archive.org/web/20131212184455/http://appweb.cortland.edu/ojs/index.php/Wagadu/article/viewArticle/250/464>). Archived from the original (<http://appweb.cortland.edu/ojs/index.php/Wagadu/article/viewArticle/250/464>) on 12 December 2013. Retrieved 12 December 2013.
14. "Thinking Allowed: Feeling seditious or patriotic?" (<http://www.deccanchronicle.com/opinion/op-ed/220316/thinking-allowed-feeling-seditious-or-patriotic.html>). *Deccan Chronicle* (Opinion). 21 March 2016. Retrieved 30 October 2016.
15. Vinay Kumar (2 October 2012). "It is Jai Hind for Army personnel" (<http://www.thehindu.com/news/national/it-is-jai-hind-for-army-personnel/article3958180.ece>). *The Hindu*. Chennai, India. Retrieved 8 October 2012.
16. "TNI Doctrine" (<http://www.tni.mil.id/index2.php?page=doktrin.html>). www.tni.mil.id. Retrieved 28 May 2018.
17. "Arti Lambang Polri (Meaning of the national police symbol)" (<https://www.polri.go.id/tentang-logo.php>). www.polri.go.id. Retrieved 28 May 2018.
18. IMPORTANT TEMPLES OF VARANASI (http://varanasi.nic.in/temple/various_temples.html#BHARAT%20MATA%20TEMPLE) Archived (https://web.archive.org/web/20121105032502/http://varanasi.nic.in/temple/various_temples.html#BHARAT%20MATA%20TEMPLE) 2012-11-05 at the Wayback Machine., varanasi.nic.in (<http://varanasi.nic.in/default.htm>) Archived (<https://web.archive.org/web/20110628050118/http://varanasi.nic.in/default.htm>) 2011-06-28 at the Wayback Machine.
19. <https://web.archive.org/web/20110211043538/http://varanasicity.com/temples/bharatmata-mandir.html>

20. Bharat Mata Temple (<http://www.mapsofindia.com/haridwar/tourism/bharat-mata-temple.html>), [mapsofindia.com](http://www.mapsofindia.com/haridwar/tourism/bharat-mata-temple.html) (<http://www.mapsofindia.com/haridwar/tourism/bharat-mata-temple.html>)
21. Bharat Mata Mandir (<http://www.worldhindunews.com/2015/08/14/46796/invitation-at-jatiya-shaktipeeth-inaugural-ceremony/>)
22. Bharat Mata's third temple will be built in Kurukshetra, 5 acres of land will be near Jyotisar (<https://translate.google.com/translate?hl=en&sl=hi&tl=en&u=https%3A%2F%2Fwww.amarujala.com%2Fchandigarh%2Fmother-india-third-temple-will-construct-in-kurukshetra-of-haryana%3FpageId%3D2>)

"https://pa.wikipedia.org/w/index.php?title=ਭਾਰਤ_ਮਾਤਾ&oldid=515437" ਤੋਂ ਲਿਆ

ਇਸ ਸਫ਼ੇ ਵਿੱਚ ਆਖ਼ਰੀ ਸੋਧ 28 ਅਪਰੈਲ 2020 ਨੂੰ 00:22 ਵਜੇ ਹੋਈ।

ਇਹ ਲਿਖਤ [Creative Commons Attribution/Share-Alike License](#) ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਲਬਧ ਹੈ; ਵਾਧੂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਤਫ਼ਸੀਲ ਲਈ [ਵਰਤਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ](#) ਵੇਖੋ।

Wikipedia® ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਨਾ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੀ [ਵਿਕੀਮੀਡੀਆ ਫ਼ਾਊਂਡੇਸ਼ਨ](#), ਇਨਕੌਰਪੋਰੇਟਡ ਦਾ ਰਜਿਸਟ੍ਰਡ ਟ੍ਰੇਡਮਾਰਕ ਹੈ।

ਭਾਰਤਮਾਤਾ ਦਾ ਅਕਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸੀ। ਪੇਂਟਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ, ਭੈਣ ਨਿਵੇਦਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰੀ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾਵਾਦੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤਮਾਤਾ ਹਰੀ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨੀਲੇ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਖੜਾ ਸੀ; ਚਾਰ ਕਮਲਾਂ ਵਾਲੇ ਪੈਰ, ਚਾਰ ਬਾਂਹ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼ਕਤੀ; ਚਿੱਟੇ ਹਾਲੇ ਅਤੇ ਸੁਹਿਰਦ ਅੱਖਾਂ; ਅਤੇ ਮਾਤ ਭੂਮੀ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ-ਦੀਕਸ਼ਾ-ਅੰਨਾ-ਬਸਤਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋਹਫ਼ੇ।

The image of Mother India was a symbol of instilling a sense of nationalism in Indians during the freedom struggle. Sister Nivedita, a fan of the painting, said the picture was refined and imaginative, with Bharatmata standing on the green earth and the blue sky behind it; Four lotus feet, four arms meaning divine power; White halo and sweet eyes; And gifts to their children to the education-diksha-anna-bastar of the motherland.

<https://pa.wikipedia.org/wiki/%E0%A8%AD%E0%A8%BE%E0%A8%B0%E0%A8%A4%E0%A8%AE%E0%A8%BE%E0%A8%A4%E0%A8%BE>